

Research Paper

Economic Analysis of Border Areas With Emphasis on Sustainable Security(Case Study: Saravan County)

Aliasghar Abdollahi*: Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran.

Marieh Daliri: Student MA, Geography and Land Use Planning, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran.

ARTICLE INFO

Received:2021/10/31

Accepted:2022/02/27

PP:145-158

Use your device to scan and read the article online

Keywords:*Economic analysis, sustainable security, Spearman test, multivariate regression, Saravan County.*

Abstract

Today, the latest studies are related to strategic planning of border areas and cross-border bilateral economic relations, which are of great importance, because; These areas are isolated and underdeveloped with many problems including smuggling, unemployment and insecurity. In this situation, paying attention to economic and security issues in these areas will lead to economic and social development as well as increasing security and security stability in the region. The purpose of this research is economic analysis using the potentials and environmental capabilities of Saravan border city to achieve sustainable security in the region. The methodology of the current research is descriptive--analytical, in this direction, from the method of collecting information based on questionnaires (citizens and experts), and due to the non-normality of the data, non-parametric statistical tests of Spearman and multivariate regression (path analysis) as well as the structural equation model (smart pls)) data analysis has been done. The results of Spearman's test according to the P-value (0.000) and the correlation value (0.505) of the relationship between economic intention and sustainable security show that these two variables have a significant relationship and a high correlation. The results of the multivariate regression test to predict the factors affecting the sustainable development of economic indicators show that the two variables of endogenous potential and exogenous strategy predict 95% of the sustainable development of economic indicators. The results of the structural equation model (smart pls) according to the significant coefficients of z (t-values) are more than 1.96, it shows that the implementation of economic programs will lead to an increase in economic power and security in the region, this is important if Economic development planning should be done based on the potentials and capabilities of the region.

Citation: Abdollahi, A., & Daliri, M. (2023). **Economic analysis of border areas with emphasis on sustainable security (Case study: Saravan County)**. *Journal of Regional Planning*, 14(53), 145-158.

DOI:10.30495/jzpm.2022.29300.4007

* **Corresponding author:** Aliasghar Abdollahi, **Email:** Aliabdollahi1313@gmail.com, **Tel:** +989178092409

Extended Abstract

Introduction

Today, in order to succeed in any issue, all countries make many plans and policies to achieve their desired goals. One of these plans is land preparation, which is a turning point in the development of some countries and has caused their extraordinary transformation. Because experimental planning has a spatial and all-round and comprehensive view that does not leave any blind spots, provided that it is implemented. Thus, considering the importance of the development of countries, especially developing countries that have long borders, and considering the concept and function of borders today and the significant role that these regions can play in the economy of these countries; It requires study and research in this area.

Maintaining and expanding the security of borders and border areas has been a constant concern of countries that have long common borders with their neighbors. In a special historical and civilizational connection, Iran has been a constant passage of wars, migrations, trade and human exchanges, and now after the collapse of the Soviet Union and the birth of independent republics, Iran has land borders with seven countries and sea borders with eight countries. Therefore, it is obvious that despite the presence of neighboring countries, most of which are weak and unstable, it is necessary to pay close attention to the issue of land acquisition and development in the border areas, keeping security aspects in mind.

Methodology

In the current research, to collect data from the library-document method (books, articles, similar researches and referring to related organizations and organizations to use information) and field (interviews, observing the current situation and checking the economic situation of the region) in This relationship of (questionnaire tool of citizens and officials) is within the scope of the study.

Our target community at the level of Saravan analysis is the analysis unit of citizens and experts in related fields. Sampling method, because the structure of the questionnaire is mostly based on the border of the region and

snowball sampling was chosen to get correct information.

The current research has two questionnaires of citizens and experts, the information collected by them is converted into data through spss software and using Spearman's tests, multivariate regression analysis and structural equation model (due to the non-normality of the data). Smart pls software was used for partial least squares analysis.

Results and Discussion

The results of the Spearman test for the relationship between the economic performance and the sustainable security of Saravan city show that these two indicators have a significant and reciprocal relationship with each other and also have a high level of correlation, so the increase and improvement in each of these two causes an increase in the level of the other. will lead the region. The results of the multivariate regression test (path analysis) to predict the factors affecting the sustainable development of economic indicators show that the two components of endogenous potentials and exogenous development predict 95% of the stability of economic indicators in the region, and this result is based on the value of the coefficient r (0.95) has been obtained. The results of pls smart model for predicting the effects of economic development on the study area based on the coefficients of the path and the effect value which provides the predicted value of the indicators studied in the research show that the effects are significant and extremely good will lead to sustainable security and economic development. It works and if the economic measures are carried out using the potentials of the region and the executive officials succeed in doing this, the economic measures will have good effects on the development and security of the region.

Conclusion

Saravan is one of the sensitive and strategic border regions of southeastern Iran. This border region is at a low level in terms of economy and security and is facing many problems, these problems are caused by backwardness, lack of development and lack of security. The existence of these issues is due to the lack of proper economic planning, the lack of adopting appropriate policies in line with the potential of the region, the lack of use of native people in

executive programs and policies, the lack of competent and tactful people in the organizations and offices of this region, and the distance from the center of economic policies. Industry, lack of private and government investments, lack of economic and welfare infrastructure, geographical isolation, and the location of this region in the deprived and underdeveloped province of Sistan and Baluchistan are the results of the chaos of this city. Also, the influx of foreign nationals and illegal traffic, and due to the lack of employment and unemployment, most border residents whose livelihoods depend on the border turn to smuggling goods, fuel and people, which causes insecurity in Saravan city. While it is possible to use the agricultural potential of the region, the existence of huge groves, to create packaging industries and export date products, and this will create employment. But not only the proper organization and policy have not been done in this regard, but all date products of this region

are exported to neighboring countries either under the name of other brands or in bulk at a low price. The lack of economic organization of the border and the lack of attention to the border interests of the region, as well as the lack of proper supervision and organization of the border markets of the city, have led to the lack of full use of the benefits of the border. Saravan city has a good border location and has the longest border with Pakistan. The use of these potentials requires attention and proper economic planning, but these correct plans and policies that lead to development and security can only be implemented in the shadow of economic studies. As mentioned earlier, the development of border areas has a significant impact on the development and national security, for this reason, the economic analysis of border areas should be carried out, and the purpose of this research is to increase the economic power of Saravan city by using the potentials and capabilities of this area in order to achieve It is security.

فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه‌ای

دوره ۱۴ شماره ۵۳، بهار ۱۴۰۳
شاپا چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپا الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۲
<https://jzpm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

آمایش اقتصادی نواحی مرزی با تاکید بر امنیت پایدار (مطالعه موردی: شهرستان سراوان)

علی اصغر عبدالمهی*، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.
ماریه دلیری: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.

چکیده

امروزه آخرین مطالعات مربوط به برنامه ریزی استراتژیک مناطق مرزی و روابط اقتصادی دوجانبه فرامرزی است که از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا این مناطق منزوی و توسعه نیافته با مشکلات فراوانی از جمله قاچاق، بیکاری و ناامنی هستند. در این شرایط توجه به مسائل اقتصادی و امنیتی در این مناطق موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی و همچنین افزایش امنیت و ثبات امنیتی در منطقه می‌شود. هدف این تحقیق تحلیل اقتصادی با استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های زیست محیطی شهرستان مرزی سراوان برای دستیابی به امنیت پایدار در منطقه می‌باشد. روش تحقیق حاضر توصیفی-تحلیلی است که در این راستا از روش جمع‌آوری اطلاعات بر اساس پرسشنامه (شهروندان و کارشناسان) و با توجه به عادی نبودن داده‌ها، آزمون‌های آماری ناپارامتریک اسپیرمن و رگرسیون چند متغیره (تحلیل مسیر) و همچنین مدل معادلات ساختاری (smart pls) تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شده است. نتایج آزمون اسپیرمن با توجه به P-value (۰/۰۰۰) و مقدار همبستگی (۰/۵۰۵) رابطه بین قصد اقتصادی و امنیت پایدار نشان می‌دهد که این دو متغیر دارای رابطه معنادار و همبستگی بالایی هستند. نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره برای پیش‌بینی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهد که دو متغیر پتانسیل درون‌زا و استراتژی برون‌زا ۹۵ درصد از توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی را پیش‌بینی می‌کنند. نتایج مدل معادلات ساختاری (smart pls) با توجه به ضرایب معنی‌دار (t-values) بیش از ۱،۹۶ است که نشان می‌دهد اجرای برنامه‌های اقتصادی منجر به افزایش قدرت اقتصادی و امنیت منطقه می‌شود. این مهم در صورتی است که برنامه ریزی توسعه اقتصادی بر اساس پتانسیل‌ها و توانمندی‌های منطقه انجام شود.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۸

شماره صفحات: ۱۴۵-۱۵۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

آمایش اقتصادی، امنیت پایدار، آزمون اسپیرمن، رگرسیون چند متغیره، سراوان.

استناد: عبدالمهی، علی اصغر؛ دلیری، ماریه (۱۴۰۳)، آمایش اقتصادی نواحی مرزی با تاکید بر امنیت پایدار (مطالعه موردی: شهرستان سراوان). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۴(۵۳)، ۱۴۵-۱۵۸.

DOI: 10.30495/jzpm.2022.29300.4007

مقدمه

امروزه برای موفقیت در هر مسئله‌ای، همه کشورها برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های کثیری برای رسیدن به اهداف مورد نظر خود انجام می‌دهند. یکی از این برنامه‌ریزی‌ها آمایش سرزمین است که نقطه عطف پیشرفت و ترقی برخی کشورها و باعث تحول و دگرگونی فوق‌العاده‌ی آنها شده است؛ چرا که برنامه‌ریزی آمایشی نگاهی فضایی و همه‌جانبه و جامعی دارد که هیچ نقطه کوری را باقی نمی‌گذارد به شرطی که عملی شود. بدین سان با توجه به اهمیت مسئله پیشرفت کشورها خصوصاً کشورهای در حال توسعه‌ای که دارای مرزهای طولانی هستند و باتوجه به مفهوم و کارکرد امروزی مرزها و نقش بسزایی که این مناطق می‌توانند در اقتصاد این کشورها داشته باشند؛ مطالعه و آمایش در این حیطه را لازم می‌کند، به همین دلیل برای رسیدن به توسعه و امنیت همه جانبه که برای مناطق مرزی مسئله حساسی است و همینطور پیامدهای طولانی مدتی هم در پیش داشته باشد، اغلب کشورها دست به برنامه‌ریزی آمایشی می‌زنند. در زمان‌های دور تجارت مبادلات تجاری خود را از طریق مبادله کالا به کالا انجام می‌دادند و این سیستم تحت عنوان (تهاتر) همچنان جایگاه خاص خود را در اقتصاد دارد. در شرایط فعلی کشور که هر روز تحریم‌های بی‌رحمانه غربی‌ها ست فرست مبادله کالا به کالا در مرزهای سیستان و بلوچستان می‌تواند ضمن تامین کالاهای اساسی به رونق اقتصاد در صادرات کمک قابل توجهی کند البته بایستی منافع کشورهای همسایه نیز در تجارت و اقتصاد در نظر گرفته شود تا به توسعه اقتصادی و امنیت پایدار منجر شود هرچند قبل از آن ضروری است با فراهم کردن زیرساخت‌های لازم در شهرستان‌های مرزی این استان مهم و مرزی زمینه توسعه تجارت و صادرات را فراهم کنیم. این استان به دلیل همجواری با کشورهای آسیای میانه و دست داشتن در آب‌های آزاد جهانی به عنوان کوتاه‌ترین راه ارتباطی کشورهای حوزه آسیای میانه با جهان شناخته می‌شود که بهره‌گیری از این مزیت می‌تواند شهرستان‌های آن را به سکوی اقتصادی منطقه تبدیل کند. شهرستان سراوان یکی از مناطق مرزی حساس و استراتژیک جنوب شرق ایران است. این منطقه مرزی از نظر اقتصادی و امنیتی در سطح پایینی قرار دارد و با مشکلات بسیاری مواجه است، این مشکلات ناشی از عقب‌افتادگی، توسعه‌نیافتگی و عدم وجود امنیت است. وجود این مسائل به علت نبود برنامه‌ریزی‌های اقتصادی درست، عدم اتخاذ سیاست‌گذاری‌های مناسب در راستای پتانسیل‌های منطقه، عدم استفاده از افراد بومی در برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی، عدم وجود افراد باکفایت و با درایت در سازمان‌ها و ادارات این منطقه و دوری از مرکز سیاست‌های اقتصادی - صنعتی، عدم سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و دولتی، نبود زیرساخت‌های اقتصادی و رفاهی، انزوای جغرافیایی، و قرارگیری این منطقه در استان محروم و توسعه‌نیافته سیستان و بلوچستان نتیجه نابسامانی این شهرستان می‌باشد. همچنین هجوم اتباع خارجی و تردد غیرقانونی و به علت نبود اشتغال و بیکاری اکثر مرزنشینان که معیشت زندگیشان به مرز وابسته است به قاچاق کالا، سوخت و افراد روی می‌آورند که این باعث ناامنی در شهرستان سراوان می‌شود. در حالی که می‌توان با استفاده از پتانسیل کشاورزی منطقه، وجود نخلستان‌های عظیم، به ایجاد صنایع بسته‌بندی و صادرات محصول خرما اقدام کرد و این امر باعث ایجاد اشتغال شود. اما نه تنها ساماندهی و سیاست درستی در این راستا انجام نشده بلکه تمام محصول خرما این منطقه یا به اسم برندهای دیگر یا به صورت فله‌ای با قیمت پایین به کشورهای همسایه صادر می‌شود. عدم ساماندهی اقتصادی مرز و عدم توجه به منافع مرزی منطقه همچنین عدم نظارت درست و سازماندهی بازارچه‌های مرزی شهرستان به عدم استفاده کامل از منافع مرز منجر شده است. شهرستان سراوان از موقعیت مرزی خوبی برخوردار است و بیشترین حد مرزی را با کشور پاکستان دارد. استفاده از این پتانسیل‌ها به توجه و برنامه‌ریزی درست اقتصادی نیازمند است، حال این برنامه‌ها و سیاست‌های درست که به توسعه و امنیت منجر شود فقط در سایه مطالعات آمایش اقتصادی عملی می‌شود. همانطور که قبلاً اشاره شد توسعه مناطق مرزی تاثیر بسزایی در توسعه و امنیت ملی دارد، به همین علت بایستی آمایش اقتصادی مناطق مرزی انجام شود و هدف از پژوهش حاضر، افزایش توان اقتصادی شهرستان سراوان با استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های این منطقه در راستای رسیدن به امنیت و با توجه به اهمیت موضوع مورد مطالعه و هدف تحقیق، این پژوهش در صدد پاسخ کارشناسی به سوالات ذیل است:

- ۱- تاثیرات برنامه‌های آمایش اقتصادی در شهرستان سراوان به چه صورت خواهد بود؟
- ۲- چه ارتباطی بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار شهرستان سراوان وجود دارد؟
- ۳- توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی منطقه مرزی سراوان بر اساس پتانسیل‌های درون‌زا شکل خواهد گرفت و یا نیازمند تزریق توسعه برون منطقه‌ای است؟

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

یکی از انواع برنامه‌ریزی‌های مهم در کشور، برنامه آمایش سرزمین است که با هدف شناسایی، ارزیابی، و امکان‌سنجی منابع و توانایی‌های محیط طبیعی و انسانی در نواحی مختلف جغرافیایی به کار گرفته می‌شود. این برنامه به منظور رفع تضادها و نابرابری‌های موجود و استقرار فعالیت‌ها و تأسیسات ضروری در مکان‌های مناسب طراحی شده است. برنامه آمایش به عنوان چارچوب توسعه کشور بر اصول زیر استوار است: ۱- ملاحظات امنیتی، ۲- کارایی و بازدهی اقتصادی، ۳- وحدت و یکپارچگی سرزمین، ۴- گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، ۵- حفاظت از محیط‌زیست و احیای منابع طبیعی، ۶- حفظ هویت اسلامی و ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، ۷- تسهیل و تنظیم روابط اقتصادی داخلی و خارجی کشور، و ۸- رفع محرومیت‌ها، به ویژه در مناطق روستایی (Moradi Nia, 2016: 5). آمایش سرزمین به عنوان یک مفهوم جغرافیایی بر تخصیص منابع جغرافیایی در سطح سرزمین استوار است (Yazdan Panah, 2017: 6). هدف اصلی مدیریت و برنامه‌ریزی آمایش سرزمین توزیع فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و ظرفیت‌های آشکار و پنهان است (Haghighi, 2017: 6). در واقع، آمایش سرزمین نقطه تلاقی دو دیدگاه اقتصادی و زیست‌محیطی است که بر فعالیت‌های انسانی نظارت دارند. برای دستیابی به این اهداف، ابتدا باید امکانات و قابلیت‌های هر منطقه به دقت شناسایی شده و بر اساس آن‌ها برنامه‌ریزی صورت گیرد (Sarvar et al., 2014: 3).

آمایش سرزمین در واقع تنظیم رابطه میان انسان، فضا، و فعالیت‌های انسانی است که به منظور بهره‌برداری منطقی از تمام امکانات علمی و تجربی در طول زمان انجام می‌شود. این فرآیند به نوعی سازماندهی مطلوب در فضا جهت نیل به اهداف و استراتژی‌های ملی است که باید توسط کارشناسان علوم مختلف و با در نظر گرفتن جایگاه مهم جغرافیای کاربردی انجام گیرد. در این میان، سه عنصر اصلی یعنی انسان، فضا، و فعالیت‌های انسانی در هر دو زمینه جغرافیا و آمایش سرزمین اهمیت ویژه‌ای دارند (Abu Nouri, 2014: 4). آمایش اقتصادی مناطق مرزی نوعی برنامه‌ریزی است که توسعه را با امنیت و دفاع از نیازهای مناطق مرزی، در چارچوب شرایط خاص این مناطق، پیوند می‌دهد و راهکاری برای توسعه مناطق مرزی معرفی می‌کند که در آن امنیت و توسعه لازم و ملزوم یکدیگر می‌شوند (Ataei, 2016: 14). به رغم اینکه آمایش مناطق مرزی نوعی فن برنامه‌ریزی است، اما به پایه‌های نظری و متدولوژی علمی خاصی متکی است که ضمن تحلیل شرایط و ویژگی‌های مناطق مرزی، توسعه و امنیت را توأمان مد نظر قرار داده و برای آن‌ها راه‌حل‌های یکپارچه ارائه می‌دهد تا اهداف توسعه و امنیت در این مناطق به یکدیگر منطبق شوند. بنابراین، می‌توان "آمایش اقتصادی مناطق مرزی" را نوعی برنامه‌ریزی راهبردی در فضاهای مرزی کشورها دانست (Mousavi et al., 2014: 9).

آمایش مناطق مرزی به منظور توسعه همه‌جانبه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از نظر ساختار فضایی، مناطق مرزی علاوه بر ویژگی‌های دوری از مرکز، دارای ویژگی‌های کالبدی خاصی هستند که به تشدید گسستگی فضایی و در نتیجه توسعه‌نیافتگی آن‌ها منجر می‌شود. بنابراین، کشورهای مختلف با توجه به حساسیت‌ها و دغدغه‌های دفاعی، نظامی و امنیتی خود، به بحث آمایش مناطق مرزی برای توسعه توجه ویژه‌ای دارند (Ezzati et al., 2011: 3).

مطالعه مناطق مرزی از موضوعاتی است که در سال‌های اخیر در تحقیقات توسعه‌ای، شامل تحقیقات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک، مورد توجه قرار گرفته است. یکی از ویژگی‌های اصلی مناطق مرزی دوری از مرکز و به تبع آن، دوری از کانون‌های قدرت سیاسی، اقتصادی و تصمیم‌گیری است. این مسئله جغرافیایی که از طبیعت مناطق مرزی ناشی می‌شود، پیامدهای نامطلوبی مانند محرومیت شدید و عدم قرار گرفتن این مناطق در مسیر توسعه را به همراه دارد. آمایش مناطق مرزی با هدف بهره‌برداری مطلوب از کلیه امکانات انسانی و فضایی این مناطق و بهبود وضعیت مادی و معنوی جامعه، به دنبال تبیین مبانی نظری برای ساماندهی مطلوب فضایی پایدار انسانی و فعالیت‌های انسانی است. در این مناطق، با توجه به ویژگی‌های خاص آن‌ها و در چارچوب طرح آمایش سرزمین، تحقق توسعه و امنیت ملی هدف قرار می‌گیرد. به واقع می‌توان گفت که برنامه‌ریزی برای توسعه مناطق محروم و عقب‌مانده، به ویژه مناطق مرزی، به دلیل نقش آن‌ها در توسعه و امنیت، در بسیاری از کشورها از جمله ایران ضروری است (Parnian et al., 2017).

مناطق مرزی که شامل نواحی جغرافیایی مجاور مرز هستند، شهرها، روستاها و اجتماعات انسانی را در بر می‌گیرند. از آنجا که این مناطق دورترین نقاط کشور از مناطق مرکزی هستند، بیشتر آن‌ها از محروم‌ترین بخش‌های کشور محسوب می‌شوند (Mokhtari Heshi, Momeni, 2019: 6; Nosrati Nahook, Hamzeh, 2019: 6; Bagheri, 2014: 3). در مناطق مرزی بیش از مناطق داخلی، به ویژه در مناطق حفاظت‌شده، میزان تلفات زیستگاه‌ها بیشتر است و اتصال به مناطق حفاظت‌شده داخلی در مناطق مرزی بیشتر مشاهده می‌شود (Eshghi Chaharborj, 2019). شهرهای مرزی به عنوان دروازه ورود به جریان مهاجرت و به عنوان زمینه آزمایش روش‌های جدید امنیتی مرزی عمل می‌کنند (Abdi, 2020). ناطق مرزی از نقاط حساس و استراتژیک کشور محسوب می‌شوند. طبیعت منزوی و غیر حاصلخیز این مناطق، به ویژه در عرصه‌های کوهستانی و بیابانی ایران، پیوسته به دلیل فقدان رفاه و نبود انگیزه‌های لازم برای زندگی، زمینه‌ساز مشکلات سیاسی، اقتصادی

و امنیتی برای دولت‌ها بوده است. ناتوانی‌های بالقوه در تولید، فقدان اشتغال مناسب، پایین بودن درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه از عمده‌ترین ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی این مناطق است که باعث مهاجرت و قاچاق می‌شود. تبعیض و نابرابری در بهره‌مندی از فرصت‌های اشتغال و درآمد، مهمترین عاملی است که بیشتر مناطق مرزی با آن مواجه هستند و پیامدهایی چون فقر و مهاجرت را به دنبال دارد. عدم توجه مرکز به پیرامون، دامنه این مسائل را گسترده‌تر کرده است. این شرایط، ساکنان مناطق مرزی را به دنبال شیوه‌های جدید کسب و کار، از جمله قاچاق، سوق داده است. در واقع، اقتصاد مناطق مرزی می‌تواند نقش اساسی در توسعه اقتصادی این نواحی، بهبود استانداردهای زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، ایجاد دوستی و همکاری بیشتر بین نواحی مرزی ایفا کند. توسعه اجتماعی و اقتصادی این مناطق موجب تغییرات فضایی در ساختار شهرها و روستاهای واقع در این مناطق می‌شود (Mousavi, 2014).

لطفی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای تحت عنوان "نقش بازارچه‌های مرزی در موازنه سازی و تقارن فضای اقتصادی مناطق مرزی ایران. مطالعه موردی: بازارچه مرزی مریوان" به این نتایج دست یافته که استراتژی مطلوب موازنه و تقارن فضای اقتصادی مرزی ایران با سایر مناطق استراتژی‌های رقابتی است، در این استراتژی هدف این است که روش‌هایی استفاده شود تا با استفاده از نقاط قوت داخلی از تاثیر منفی تهدیدات خارجی جلوگیری شود و حتی از بین بروند. پرنیان و همکارانش (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت عنوان "استراتژی‌های توسعه مناطق مرزی با رویکرد آمایش سرزمین (ناحیه مطالعاتی: ارومیه- سلماس)" به این نتایج دست یافته‌اند که مناطق مرزی از لحاظ برخورداری در وضعیت محروم قرار دارند و همچنین از ظرفیت‌های این مناطق به نحو درستی استفاده نشده است، که با یک استراتژی متناسب می‌توان در جهت دست یابی به توسعه این مناطق گام برداشت. صلاح کار (۱۳۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان "تحلیل ژئوپلیتیکی آمایش مناطق مرزی با تاکید بر پدافند غیر عامل (مطالعه موردی: شهرستان مرزی آستارا)" به این نتایج رسیده‌اند؛ یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که پدافند غیر عامل در روستاهای مرزی شهرستان آستارا با توجه به تهدیدات موجود همچنان وجود دارد که در این بین می‌بایست به تهدیدات خارجی و خلاءهای مرزی که در اشرفیت کشور مقابل از طریق ارتفاعات کوه‌ها و نیز در حاشیه مرز به روستاها و جاده‌های مرزی وجود دارد اشاره نموده؛ در نتیجه مسئولان از طریق هماهنگی ساخت و سازها بر اساس الگوهای پدافند غیر عامل و در نظر گرفتن پدافند زیستی می‌توانند به روستاهای مرزی شهرستان آستارا که در جوار مرز با کشور آذربایجان دارند کمک شایانی نمایند. زرقلی و بخشی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان "اصول و ملاحظات استقرار امنیت پایدار در مناطق مرزی جنوب شرق ایران" به این نتیجه رسیده‌اند: استقرار امنیت پایدار در این مناطق مستلزم توجه به ویژگی‌ها و بسترهای خاص محلی و منطقه‌ای است. مردم بلوچ، مردمی کم‌دعا و پرکارند و مطالبات زیادی از حکومت ندارند، براین اساس می‌توان با محوریت خود مردم منطقه و با انجام اقدامات هماهنگ در بخش‌های زیر بنایی اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی به فراهم کردن بسترهای مورد نیاز استقرار امنیت پایدار در مناطق مرزی پرداخت. فرجی راد و شکری (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان "امنیت شهری، شهرهای مرزی، امنیت و توسعه؛ مطالعه موردی: شهر مرزی مهران در استان ایلام" به بررسی مناطق مرزی روستاها و پتانسیل‌های این مناطق جهت ایجاد امنیت پرداخته‌اند و نتایج تحقیق نشان می‌دهد بازارچه مرزی مهران در ۱۱ کیلومتری شهر مهران و نزدیک‌ترین و امن‌ترین نقطه مرزی با کارکرد اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی منجر به خروج منطقه از انزوای جغرافیایی و تردد مداوم کالا و زائر در دو سوی مرز و گسترش زیرساخت‌های منطقه و در نهایت شرایط رشد و توسعه منطقه مرزی را فراهم می‌کند. عطایی در مقاله‌ای (۱۳۹۵) با عنوان "برنامه‌ریزی و آمایش مناطق مرزی ایران؛ مطالعه موردی: برنامه‌های پنج ساله توسعه" به بررسی و تحلیل راهبردهای آمایش مناطق مرزی کشور در برنامه‌های پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران پرداخته و نتایج نشان می‌دهد در هر یک از برنامه‌های توسعه راهبرد خاصی در بیشتر مورد توجه قرار گرفته شده ولی در مجموع در برنامه اول تا پنجم راهبرد اقتصادی بیشتر مورد ملاحظه قرار گرفته است. همچنین راهبردهای در نظر گرفته شده به تفاوت مناطق مرزی توجه نموده و به همه مناطق به صورت یکسان توجه نموده است. عظیمی و گودرزی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان "نقش و تاثیر فرایند جهانی شدن شهرهای مرزی در امنیت و توسعه مناطق مرزی" به این نتایج رسیده‌اند که تعاملات و هم همکاری‌های اقتصادی- سیاسی، نظامی با کشورهای همجوار، حل و فصل مسائل موجود در منطقه، جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، تامین زیر ساخت‌ها، تقویت خدمات پشتیبانی (بانکی، اداری، ارتباطی) نقش بسزایی در توسعه مناطق مرزی و ثبات امنیت در این مناطق دارد این امر می‌تواند شهرهای مرزی را در پیوستن به شبکه‌های شهرهای جهانی و شکوفایی روزافزون یاری نماید.

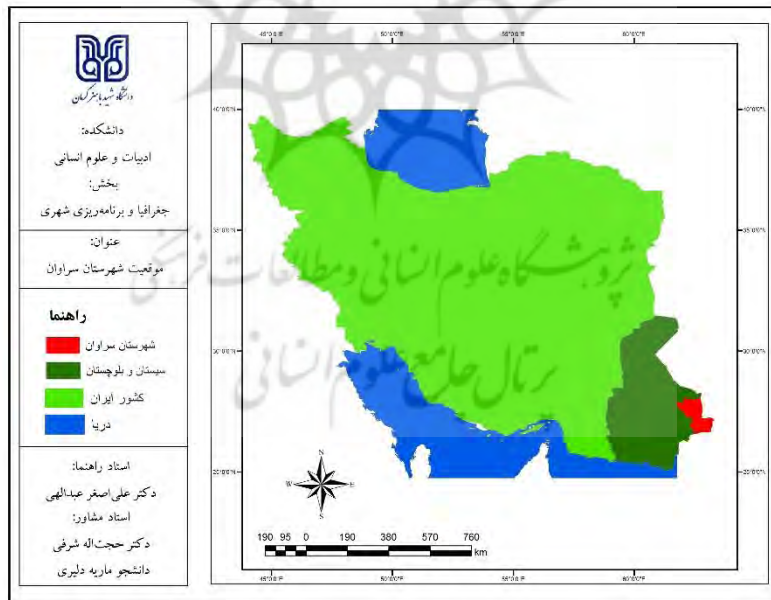
Rekha Rao Nicholson (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تحت عنوان "انگیزه و عملکرد کارفرمایان مرزی از اقتصادهای در حال ظهور (چین و هند)" به این نتایج دست یافته‌اند که شرکت این کشورها در فعالیت‌های مرزی به ثروتمند شدن سهامداران زیادی منجر می‌شود. سهامداران هندی به احتمال زیاد به دلیل فاصله فرهنگی با کشور چین از معاملات کوچکی بهر مند شوند در حالی که سرمایه‌گذاران چینی شرکت‌های تولیدی را از توسعه مرزی بدست آورده‌اند. Nolan Gaffney (۲۰۱۶) در مقاله‌ای تحت عنوان "کسب مشارکت‌های چند ملیتی در بازارچه‌های مرزی در حال ظهور: نقش فاصله اقتصادی و دانش در سطح جهان" یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد تلاش برای تسهیل انتقال دارایی در طول فعالیت‌های مرزی؛ بازارهای در حال ظهور شرکت‌های چند ملیتی باید به دنبال سطوح بالاتری از مشارکت باشند که رسیدن به اهداف مد نظر را در مکان‌هایی آن تر می‌کند که از نظر دانش و توسعه اقتصادی فاصله زیادی دارند. Christopher Wilson (۲۰۱۴) در مقاله‌ای تحت عنوان "انتقال اقتصاد مرزی در ایالات متحده و"

مکزیک" نتایج نشان می‌دهد تقویت، گسترش و ترویج موسسات منطقه مرزی در ایالات متحده و مکزیک نشان‌دهنده خدمت به اقتصاد این کشورهاست. فقط با نهادهای قومی در مناطق مرزی، مرز جوامع به صورت یکپارچه و قوی نگه داشته و از آن برای انجام مبادلات و فعالیت‌های اقتصادی استفاده می‌شود.

Edwards T. Huw (۲۰۱۵) در مقاله‌ای تحت عنوان "فاصله از مرز و تاثیر آن بر اقتصاد" به این نتایج دست یافته که مسائل تاثیرگذار در آثار اقتصادی فاصله از مرز عبارتند از: (۱) ارزش و حجم تجارت دوجانبه، (۲) تجارت حاشیه ای، (۳) رقابت در بازار و رقابت در شرکت‌ها، (۴) یکپارچه سازی منطقه و سود و هزینه های آن‌ها، (۵) تجارت، نوآوری و فن آوری سرریز، (۶) ادغام و همگرایی اقتصاد کلان. تامورا (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان بررسی اقتصادی سیاسی پروژه‌های همگرایی منطقه‌ای در مرزهایی که دو طرف آن فقیر و غنی است: نقش خرید مرزی و دست‌بندی جامعه، یک تحلیل سیاسی اقتصادی از پروژه‌های همگرایی مرزی ارائه شده است. در این مقاله، چگونگی وابستگی‌های سیاسی به تحرک داخل کشور، تصمیم‌گیری و رژیم‌های مالکیت مسکن، و کمک هزینه‌های دولت فدرال و مقررات مرزهای بین‌المللی نشان داده شده است. تحلیل‌ها نیز بر اساس دو مشخصه اصلی در تفاوت خاصی، که شامل تحرک درون منطقه ای و توانایی بین فرهنگی است، انجام شده است. شیهان و ریوسمن (۲۰۱۳) در مطالعه خود به تحلیل رابطه مهاجرت، ساختار شغلی و اقتصاد غیر رسمی برای مناطق شهری مکزیک (۲۰۰۰-۱۹۷۰) پرداخته‌اند و نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که خانواده‌های باتجربه مهاجرت تمایل بیشتری به شرکت در بخش غیررسمی دارند و تنها ۱۰ درصد در بخش رسمی مشغول می‌شوند. این تمایل بیشتر در بخش‌هایی با اقتصاد پویا دیده می‌شود.

مواد و روشی تحقیق

شهرستان سراوان در شرق استان سیستان و بلوچستان (در جنوب شرق ایران) واقع شده از شمال به شهرستان خاش، از شرق و جنوب به پاکستان، از غرب به شهرستان سیب و سوران، از گوشه جنوب غربی به شهرستان سرباز و محدود است. ارتفاع سراوان از سطح دریا ۱۱۶۵ متر و دارای طول جغرافیایی ۶۲ درجه ۲۰ دقیقه و عرض جغرافیایی ۲۷ درجه ۲۲ دقیقه می‌باشد. فاصله ی زمینی سراوان تا مرکز استان ۳۳۷ کیلومتر و تا تهران ۱۸۹۲ کیلومتر است. آب و هوای شهرستان سراوان گرم و خشک بیابانی است. متوسط بارندگی در سال ۱۰۵/۲ میلی‌متر، متوسط سالیانه دمای هوا ۲۲ درجه سانتی‌گراد و متوسط سالیانه رطوبت نسبی آن ۲۹ درصد می‌باشد. همچنین میانگین سالانه تبخیر ۳۸۹۴ میلی‌متر است (جهان تیغ و اسمعیلی، ۱۳۹۸).

شکل ۲- نقشه محدوده مورد مطالعه در تقسیمات سیاسی استانی و کشوری

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و روش آن از نوع توصیفی - تحلیلی است. در این پژوهش از دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات استفاده شده است که این مسیر از روش پیمایشی مبنی بر ایزار پرسشنامه نیز استفاده شده است. در پژوهش حاضر برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای - اسنادی (کتاب، مقالات، پژوهش‌های مشابه و مراجعه به سازمان‌ها و ارگان‌های مربوط جهت استفاده از اطلاعات) و

1- Tamura

2- Sheehan & Riosmena

میدانی (مصاحبه، مشاهده وضع موجود و بررسی وضعیت اقتصادی منطقه) در این رابطه از (ابزار پرسشنامه شهروندان و مسئولین) در محدوده مورد مطالعه است. جامعه هدف ما در سطح تحلیل شهرستان سراوان، واحد تحلیل شهروندان و کارشناسان حوزه‌های مرتبط می‌باشد. روش نمونه‌گیری، بدین علت که ساختار پرسشنامه بیشتر حول محور مرزی بودن منطقه شکل گرفته و برای دریافت اطلاعات صحیح، نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شده است. پژوهش حاضر دارای دو پرسشنامه شهروندان و کارشناسان است که اطلاعات جمع‌آوری شده توسط آن‌ها از طریق نرم افزار SPSS به داده تبدیل و با استفاده از آزمون‌های اسپیرمن و تحلیل رگرسیون چند متغیره و مدل معادلات ساختاری (به علت غیر نرمال بودن داده‌ها) از نرم افزار smart pls حداقل مربعات جزئی استفاده شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از این آزمون زمانی استفاده می‌کنیم که بخواهیم رابطه دو متغیر را مشخص کنیم. این ضریب میزان همبستگی رابطه دو متغیر ترتیبی را نشان می‌دهد و به عبارت دیگر متناظر ناپارامتری ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. در این ضریب همبستگی به جای استفاده از خود مقادیر متغیرها از رتبه‌های آنان استفاده می‌شود.

بحث و یافته‌های تحقیق

در یافته‌های تحلیلی به منظور آمایش اقتصادی نواحی مرزی با تاکید بر امنیت پایدار مطالعه موردی (شهرستان سراوان) از آزمون آماری اسپیرمن به منظور (ارتباط بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار) تحلیل مسیر رگرسیون چند متغیره به منظور سنجش (عوامل موثر بر توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی) و همچنین مدل معادلات ساختاری smart pls به منظور (سنجش اثرات آمایش اقتصادی بر امنیت پایدار) استفاده شده است. با توجه به خروجی ظاهر شده در جدول (۱) تلاقی سطر اول با ستون دوم و ستون دوم با سطر اول نتایج ما خواهد بود. عدد اول نشان دهنده ضریب همبستگی است که عددی بین ۱- تا ۰ خواهد بود. عدد دوم نشان دهنده معناداری یا p-value است که اگر کمتر از ۰,۰۵ باشد نشان دهنده معنی‌دار بودن رابطه بین دو متغیر است. در اینجا ضریب همبستگی بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار ۰,۵۰۵ است. این ضریب همبستگی نشان می‌دهد که بین این دو متغیر رابطه همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی با افزایش آمایش اقتصادی میزان امنیت پایدار افزایش می‌یابد.

جدول ۱- نتایج آزمون اسپیرمن ارتباط بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار شهرستان سراوان

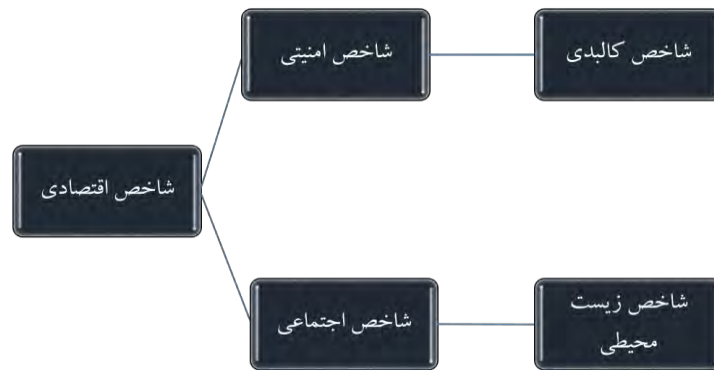
آمایش اقتصادی		متغیرها
p	r	
۰,۰۰۰	۰,۵۰۵	امنیت پایدار

در تفسیر نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون جدول (۲) در گام اول به میزان Adj R Square توجه می‌شود. این میزان نشان می‌دهد که مدل مذکور چند درصد از واریانس توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی را پیش‌بینی می‌کند. به این معنی که دو متغیر پتانسیل درونزا و استراتژی برونزا ۹۵ درصد از واریانس توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی را پیش‌بینی می‌کند. زیرا میزان Adj R برابر با ۰,۹۵ می‌باشد، در صورتی که این مقدار در ۱۰۰ ضرب شود برابر ۹۵ خواهد شد. شاخص بعدی میزان (Beta) هر متغیر است؛ همانگونه که از مقادیر P-value هر یک از متغیرها دیده می‌شود دو متغیر پتانسیل درونزا و استراتژی برونزا به صورت معناداری توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۲- نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره پیش‌بینی عوامل موثر بر توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی

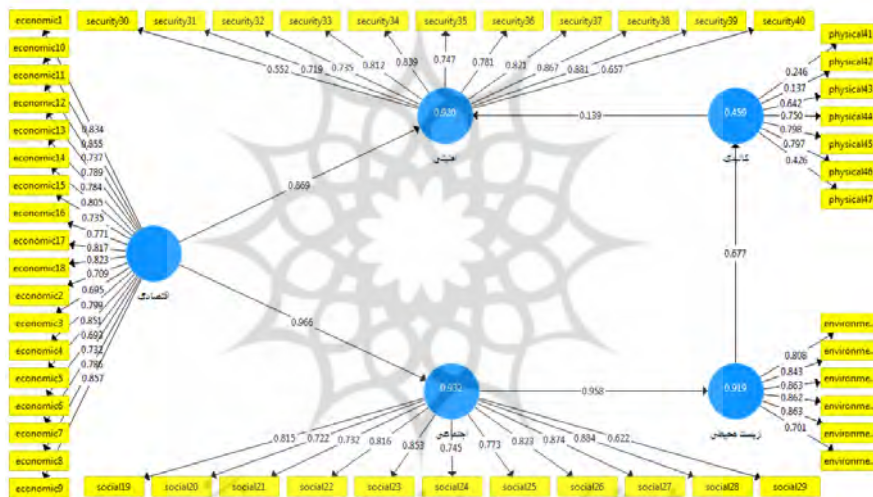
P	T	Beta	SE	B	امنیت پایدار	
۰,۰۰۰	۵,۱۲۳		۰,۶۸۸	۳,۵۲۴	مقدار ثابت	
۰,۰۰۰	۲۷,۸۷۳	۰,۶۷۴	۰,۰۵۱	۱,۴۱۶	پتانسیل درونزا	
۰,۰۰۰	۱۳,۵۷۱	۰,۳۲۴	۰,۰۷۱	۰,۹۵۹	استراتژی برونزا	
Adj R Square= .950			R Square= .950		R= .97	توجه

مدل ساختاری در شکل (۲) انواع سازه‌ها و روابط میان آن‌ها را در مدل پیشنهادی پژوهش حاضر نشان می‌دهد. همانطور که مشخص است سازه امنیتی وابسته اصلی پژوهش حاضر است. سازه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی، سازه‌های مستقل پژوهش هستند. شایان ذکر است سازه‌های اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی مستقل هستند و در عین حال نقش متغیر میانجی را بین سازه مستقل ذکر شده با متغیر وابسته اصلی را ایفا می‌کند. ذکر این نکته ضروری است که کلیه سازه‌های مدل فعلی از جنس سازه انعکاسی می‌باشند که تفاوت سازه‌های انعکاسی با سازه تکوینی / ترکیبی ارائه شده است.

شکل ۲- تفسیر مدل مسیری و انواع سازه‌های پژوهش

مدل ساختاری روابط میان متغیرهای مکنون (سازه‌ها) را توصیف می‌کند. در مقابل، مدل اندازه‌گیری روابط میان سازه‌ها و متغیرهای معرف متناظرشان (عموماً در PLS-SEM مدل بیرونی نامیده می‌شوند) را نشان می‌دهد. اساس تعیین این روابط، نظریه اندازه‌گیری است. یک نظریه اندازه‌گیری دقیق، شرط لازم برای کسب نتایج مفید از PLS-SEM است. آزمون فرضیه‌های مربوط به روابط ساختاری میان سازه‌ها تنها به اندازه مدل‌های اندازه‌گیری معتبر و قابل اطمینان خواهد بود و توضیح می‌دهد چگونه این سازه‌ها اندازه‌گیری می‌شوند.

شکل ۳- مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش حاضر

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ و شاپیرو-ویلک^۲ برای آزمون نرمال بودن به وسیله مقایسه داده‌ها با یک توزیع نرمال با همان میانگین و انحراف معیار طراحی شده‌اند (مویی و سارستد، ۲۰۱۱ به نقل از آذر و غلامزاده، ۱۳۹۵). به هر حال هردو آزمون نشان می‌دهند که آیا فرض صفر داده‌ها توزیع شده به صورت نرمال باید رشد شود یا نه. از آنجایی که رویه بوت استرپ وقتی داده‌ها غیر نرمال هستند، تاندازه‌ای قوی عمل می‌کند، این آزمون فقط راهنمای محدودی هنگام تصمیم‌گیری در این مورد که آیا داده‌ها خیلی از توزیع نرمال دور هستند را ارائه می‌کنند. آماره کولموگروف-اسمیرنوف قضیه‌ای را که می‌گوید داده‌ها به صورت نرمال توزیع شده‌اند بررسی می‌نماید. سطح معنی‌داری کوچک (عموماً کمتر از ۰,۰۵) مشخص می‌کند که توزیع داده‌ها به طور معنی‌داری از توزیع نرمال فاصله دارد.

جدول ۳- آزمون نرمال بودن جامعه آماری

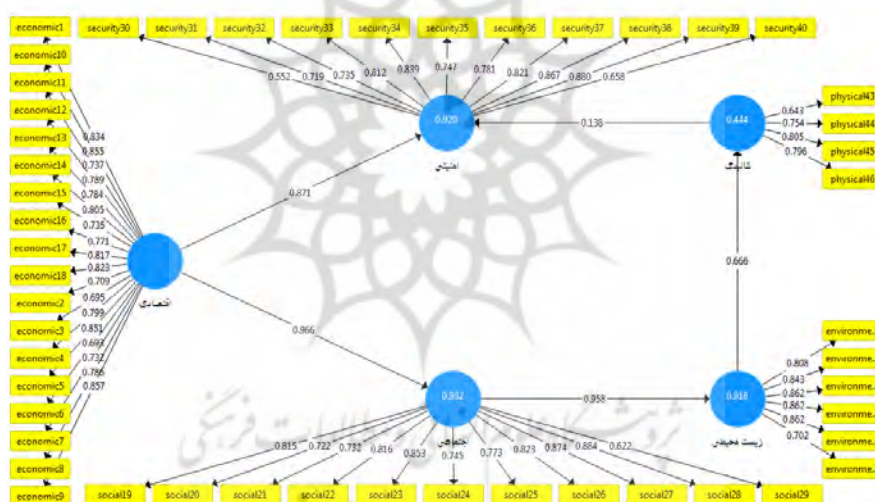
متغیرها	سطح معنی داری	آماره آزمون	تایید فرضیه
اقتصادی	۰,۰۰۰	۰,۰۸۵	رد
اجتماعی	۰,۰۰۰	۰,۰۹۲	رد

¹ Kolmogorov-Smirnov

² Shapiro-Wilkes

امنیتی	۰,۰۰۰	۰,۰۶۶	رد
کالبدی	۰,۰۰۰	۰,۰۸۱	رد
زیست محیطی	۰,۰۰۰	۰,۰۹۶	رد

از آنجاکه در این آزمون، فرض صفر نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌ها می‌باشد، در صورتی که مقدار sig بالای ۵ درصد (۰,۰۵) باشد، فرض نرمال بودن پذیرفته می‌شود. در خروجی فوق چون این مقدار برای متغیرهای پژوهش کمتر از مقدار ۵ درصد بوده، پس فرض صفر برای این سازه‌ها تأیید نمی‌شود و به عبارتی نمی‌توان نرمال بودن داده‌های متغیرهای انتخاب‌شده را پذیرفت. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برای بررسی فرضیه‌های پژوهش باید از روش ناپارامتریک استفاده کنیم. شایان‌ذکر است وقتی هدف داریم در پژوهش خویش از نرم‌افزار حداقل مربعات جزئی که یک نرم‌افزار ناپارامتریک بوده، استفاده نماییم موضوع نرمالیتی منتفی بوده و نیازی به گزارش این آزمون و بررسی آن نیست. اولین معیار برای ارزیابی، عموماً پایایی سازگاری درونی است. معیار سنتی برای سازگاری درونی آلفای کرونباخ است که برآوردی از پایایی بر اساس همبستگی درونی متغیرهای معرف مشاهده شده ارائه می‌کند. آلفای کرونباخ فرض می‌کند که همه معرف‌ها به یک اندازه پایا هستند (همه معرف‌ها دارای بار برابر روی سازه هستند). اما PLS-SEM معرف‌ها را مطابق پایایی انفرادی خودشان اولویت بندی می‌کند. علاوه بر این، آلفای کرونباخ به تعداد آیت‌های هر شاخص حساس است و به طور کلی به کم برآوردی پایایی سازگاری درونی تمایل دارد. به این ترتیب، ممکن است به عنوان یک سنجح محافظه‌کار برای پایایی سازگاری درونی به کار رود. به دلیل محدودیت‌های آلفای کرونباخ در جامعه، استفاده از یک سنجح دیگر برای پایایی سازگاری درونی جایز است، که از آن به عنوان پایایی مرکب (CR) نام برده می‌شود. این نوع پایایی بارهای بیرونی متفاوت متغیرهای معرف را مورد توجه قرار می‌دهد.

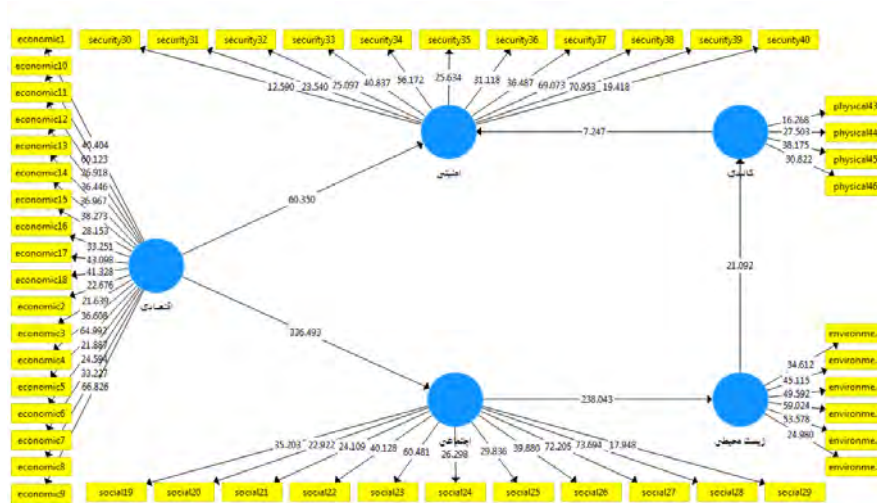

شکل ۴- مدل مفهومی پژوهش همراه با ضرایب مسیر و بارهای بیرونی برازش نهایی

همانطور که از جدول فوق قابل مشاهده است مقدار قابل قبول برای پذیرش برازش مدل‌های اندازه‌گیری از حیث ضریب آلفای کرونباخ مقدار بالای ۰,۷ است. مقدار پایایی مرکب باید بالای ۰,۷ بوده و این مقدار همیشه اندکی از ضریب آلفای کرونباخ بالاتر است. مقدار این آماره نیز در بازه قابل قبول خود قرار دارد. در نهایت شاخص مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) را داریم که این مقدار نیز بالای ۰,۵ را به خود اختصاص داده است.

ضرایب معناداری (t-value)

معیار اول از بررسی برازش مدل ساختاری ضرایب معناداری Z است که همانگونه که در شکل زیر ارائه شده است، از طریق فرمان بوت استرایپینگ قابل دستیابی است. در صورتی که مقدار این اعداد از ۱,۹۶ بیشتر شود نشان از صحت رابطه بین گویه‌ها با سازه‌ها و در نتیجه تایید برازش مدل ساختاری از حیث ضرایب معنی داری Z است.

شکل ۵- مدل مفهومی پژوهش همراه با مقادیر t-value

مطابق شکل بالا، تمامی ضرایب معناداری Z از ۱,۹۶ بیشتر هستند که این (مقدار R^2) است. این ضریب سنجه دقت پیش‌بینی مدل است و برابر با توان دوم همبستگی میان مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده یک سازه درون‌زای معین است. این ضریب اثرات ترکیبی متغیرهای مکنون برون‌زا بر متغیر مکنون درون‌زا را نشان می‌دهد. از آنجاکه این ضریب توان دوم همبستگی مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده است، مقدار واریانس سازه‌های درون‌زا که به‌وسیله امر معنادار بودن تمامی سوالات یا گویه‌ها و روابط میان متغیرها را در سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان می‌دهد.

ضریب تعیین (مقدار R^2)

رایج‌ترین سنجه مورد استفاده برای ارزیابی مدل ساختاری ضریب تعیین همه سازه‌های برون‌زای متناظر شرح داده می‌شود را نشان می‌دهد. دامنه R^2 از صفر تا یک است و مقادیر بزرگ‌تر سطح دقت پیش‌بینی بالاتر را نشان می‌دهد. ارائه قاعده‌ای برای قبول R^2 قابل قبول مشکل است، زیرا این مقدار بستگی به پیچیدگی مدل و رشته مورد مطالعه دارد.

جدول ۶- ضریب تعیین سازه درون‌زای مدل پژوهش

سازه های وابسته	ضریب تعیین (R Square)	ضریب تعیین تعدیل یافته (R Square Adjusted)
social	۰.۹۳۲	۰.۹۳۲
Security	۰.۹۲۰	۰.۹۲۰
environmental	۰.۹۱۸	۰.۹۱۸
Physical	۰.۴۴۴	۰.۴۴۳

مطابق با یافته‌های جدول فوق، مقادیر ضریب تعیین مربوط به متغیر وابسته پژوهش به جز متغیر Physical که با کمی چشم پوشی نزدیک به مقدار ۰,۵۰ بوده و دارای برازش متوسط از حیث مدل ساختاری است، اما برای سازه social و Security بیشتر از مقدار ۰,۷۵ بوده که نشانگر برازش قابل توجه مدل ساختاری پژوهش از حیث آماره ضریب تعیین است.

اندازه اثر f^2

^۱ اعداد معناداری در سطوح اطمینان ۹۵٪، ۹۹٪ و ۹۹,۹٪ به ترتیب برابرند با ۱,۹۶، ۲,۵۸ و ۳,۲۷.

علاوه بر ارزیابی مقادیر R^2 همه سازه‌های درون‌زا، تغییر در مقدار R^2 هنگامی که یک سازه برون‌زای معین از مدل حذف می‌شود، برای ارزیابی اینکه آیا سازه حذف‌شده اثر قابل توجهی بر سازه‌های درون‌زا دارد، می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. از این سنجه به اندازه تأثیر f^2 یاد می‌شود.

جدول ۷- اندازه تأثیر سازه‌های برون‌زا روی سازه درون‌زای پژوهش

	social	Economic	security	environmental	physical
social				۱۱.۲۳۰	
Economic	۱۳.۷۹۹		۲۲۲.۶		
Security					
environmental					۷۹۹.۰
Physical			۱۵۷.۰		

همانطور که در جدول فوق نشان داده شده است تأثیر سازه‌های سمت چپ روی چهار متغیر $social$ ، $environmental$ ، $Security$ ، $physical$ که بالاتر از مقدار ۰.۳۵ بوده که حکایت از قوی بودن این اثرات است. اما در ارتباط با تأثیر $Physical$ روی $Security$ این مقدار برابر با ۰.۱۵۷ است که کمی بالاتر از مقدار ۰.۱۵ بوده و پایین تر از ۰.۳۵ است که نشان از اندازه تأثیر متوسط است. لذا می‌توان چنین تحلیل کرد که سه سازه ذکر شده از میان بقیه سازه‌ها روی سازه وابسته متناظر با خود تأثیر قوی‌تری دارند. نتایج فوق را می‌توانید در نمودار هیستوگرامی اندازه تأثیر زیر مشاهده کنید.

معیار چشم‌پوشی و تناسب پیش‌بین Q^2

علاوه بر ارزیابی بزرگی مقدار R^2 به عنوان معیاری برای دقت پیش‌بینی، محققان باید مقدار Q^2 استون-گیسر^۱ را بررسی کنند (گیسر، ۱۹۷۴؛ استون، ۱۹۷۴). این سنجه یک معرف تناسب پیش‌بین مدل است. در صورتی که مقدار Q^2 در مورد یک سازه درون‌زا سه میزان ۰.۰۲ ، ۰.۱۵ و ۰.۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه با سازه‌های برون‌زای مربوط به آن را دارد. نتایج جدول زیر نشان از قدرت پیش‌بینی مناسب مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای پژوهش دارد و برازش مدل ساختاری را تأیید می‌سازد.

جدول ۸- نتایج معیار Q^2 برای سازه‌های درون‌زا

سازه های پژوهش	SSO	SSE	$Q^2 (=1-SSE/SSO)$
social	۴۱۶۹	۸۱۰.۱۹۰۲	۵۴۴.۰
Economic	۶۸۲۲	۷۰۰.۳۰۳۳	۵۵۵.۰
Security	۴۱۶۹	۱۲۶.۲۰۷۸	۵۰۲.۰
environmental	۲۲۷۴	۹۴۰.۱۰۴۴	۵۴۰.۰
Physical	۱۵۱۶	۹۷۲.۱۰۷۱	۲۹۳.۰

مقدار Q^2 بزرگ‌تر از صفر نشان می‌دهد که مدل برای یک سازه درون‌زای معنی‌دارای تناسب پیش‌بین است. در مقابل مقادیر صفر و پایین‌تر فقدان تناسب پیش‌بین را نشان می‌دهند. مقدار Q^2 مربوط به سازه‌های $social$ ، $environmental$ ، $Security$ با مقادیر بالاتر از ۰.۳۵ همچنین مقدار Q^2 مربوط به سازه $Physical$ که بالاتر از میزان ۰.۱۵ می‌باشد، حکایت از برازش خوب و قوی مدل ساختاری دارد.

نتایج فرضیه‌های اصلی پژوهش

¹ Stone-Geisser

جدول زیر نتایج اثبات و رد فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد. همانطور که می‌دانیم برای اثبات یک فرضیه کفایت که مقدار t-value یا آماره تی بالای ۱,۹۶ باشد. آنگاه در سطح خطای ۵ درصد و یا با اطمینان ۹۵ درصد می‌توانیم ادعا کنیم که آن فرضیه اثبات شده است. از سوی دیگر، از طریق آماره p-value نیز می‌توان فرضیه‌ای را اثبات کرد به این صورت که اگر این مقدار کمتر از ۰,۰۵ باشد آنگاه فرضیه مورد نظر تایید و اثبات و اگر بالای مقدار ۰,۰۵ باشد آن فرضیه رد می‌شود. به استناد یافته‌های جدول فوق، همه فرضیه‌های H1, H2, H3 تایید شد. چراکه این مسیرها بترتیب مقدار آماره تی ۵,۸۷۴، ۶۰,۴۹۵، ۱۹,۹۷۸، به خود اختصاص دادند. همچنین از حیث مقدار پی ویو بترتیب مقادیر ۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰ را به خود اختصاص دادند.

جدول ۹- نتایج تایید یا رد فرضیات اصلی پژوهش

شماره فرضیه	عنوان فرضیه های اصلی پژوهش	ضرایب مسیر	انحراف استاندارد	T Statistics	P Values	نتیجه آزمون
H1	پیاپی سازی برنامه های آمایش اقتصادی در شهرستان مرزی سراوان به افزایش توان اقتصادی و افزایش امنیت منجر خواهد شد.	۰,۰۸۵	۰,۰۱۵	۵,۸۷۴	۰,۰۰۰	پذیرش
H2	بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار شهرستان سراوان رابطه معنادار می باشد.	۰,۸۷۱	۰,۰۱۵	۶۰,۴۹۵	۰,۰۰۰	پذیرش
H3	شاخص های درون زای اقتصادی و همبستگی استراتژی های برون منطقه ای می توانند پایداری اقتصادی منطقه مرزی سراوان را رقم بزنند.	۰,۶۱۷	۰,۰۳۱	۱۹,۹۷۸	۰,۰۰۰	پذیرش

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها

با توجه به اهمیت مسئله پیشرفت کشورها خصوصاً کشورهای در حال توسعه‌ای که دارای مرزهای طولانی هستند و با توجه به مفهوم و کارکرد امروزی مرزها و نقش بسزایی که این مناطق می‌توانند در اقتصاد این کشورها داشته باشند؛ مطالعه و آمایش در این حیطه را لازم می‌کند، به همین دلیل برای رسیدن به توسعه و امنیت همه جانبه که برای مناطق مرزی مسئله حساسی است و همبستگی پیاپی‌های طولانی مدتی هم در پیش داشته باشد، اغلب کشورها دست به برنامه‌ریزی آمایشی می‌زنند. در زمان‌های دور تجار مبادلات تجاری خود را از طریق مبادله کالا به کالا انجام می‌دادند و این سیستم تحت عنوان (تهاتر) همچنان جایگاه خاص خود را در اقتصاد دارد. در شرایط فعلی کشور که هر روز تحریم‌های بی‌رحمانه غربی‌هاست فرصت مبادله کالا به کالا در مرزهای سیستان و بلوچستان می‌تواند ضمن تامین کالاهای اساسی به رونق اقتصاد در صادرات کمک قابل توجهی کند البته بایستی منافع کشورهای همسایه نیز در تجارت و اقتصاد در نظر گرفته شود تا به توسعه اقتصادی و امنیت پایدار منجر شود هرچند قبل از آن ضروری است با فراهم کردن زیرساخت‌های لازم در شهرستان‌های مرزی این استان مهم و مرزی زمینه توسعه تجارت و صادرات را فراهم کنیم. این استان به دلیل همجواری با کشورهای آسیای میانه و دست داشتن در آب‌های آزاد جهانی به عنوان کوتاه‌ترین راه ارتباطی کشورهای حوزه آسیای میانه با جهان شناخته می‌شود که بهره‌گیری از این مزیت می‌تواند شهرستان‌های آن را به سکوی اقتصادی منطقه تبدیل کند.

نتایج حاصل از آزمون اسپیرمن که برای ارتباط بین آمایش اقتصادی و امنیت پایدار شهرستان سراوان نشان می‌دهد که این دو شاخص با هم ارتباط معنادار و متقابلی دارند و همبستگی بالایی برخوردارند بنابراین افزایش و بهبود در هریک از این دو باعث افزایش سطح دیگری در منطقه را منجر خواهد شد. نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چند متغیره (تحلیل مسیر) که برای پیش‌بینی عوامل موثر بر توسعه پایدار شاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهد که دو مولفه پتانسیل‌های درونزا و توسعه برونزا ۹۵ درصد از پایداری شاخص‌های اقتصادی منطقه را پیش‌بینی می‌کند که این نتیجه براساس مقدار ضریب T تعدیل شده (۰,۹۵) حاصل شده است. نتایج حاصل از مدل smart pls برای پیش‌بینی تاثیرات آمایش اقتصادی بر منطقه مورد مطالعه براساس ضرایب مسیر و مقدار اثرگذاری که مقدار پیش‌بینی شاخص‌های مورد مطالعه پژوهش را ارائه می‌دهد نشان می‌دهد تاثیرات معنی دار و بصورت فوق العاده خوبی امنیت پایدار و توسعه اقتصادی را در پیش خواهد داشت عمل می‌کند و در صورتی که اقدامات اقتصادی با استفاده از پتانسیل‌ها منطقه انجام گیرد و مسئولین اجرایی در انجام این مهم موفق شوند آمایش اقتصادی تاثیرات خوبی بر توسعه و امنیت منطقه خواهد گذاشت.

در این بخش به ارائه نظرات مردم درباره وضعیت منطقه و راهکارهای مردم شهرستان سراوان در رابطه با آمایش مناطق مرزی با تاکید بر امنیت پایدار که بصورت مصاحبه جمع اوری شده است می‌پردازیم، همینطور در ادامه به ارائه نظرات در رابطه با تاثیر برنامه‌های آمایشی در منطقه بر اساس نظریات پاسخ‌دهندگان ارائه می‌گردد.

در برقراری امنیت در شهرستان سراوان عملکرد ضعیفی وجود دارد، ضعف در عملکرد تیروهای امنیتی.

۲- نبود فضای سبز برای ساکنین، مسافران و گردشگران این شهرستان، عملکرد دولت در ایجاد رفاه و خدمات شهری در منطقه ضعیف است.

۳- ایجاد کارخانجات براساس شرایط کشاورزی و دامداری در جهت ایجاد اشتغال برای جوانان و جلوگیری از قاچاق در منطقه.

۴- توجه دولت به بیکاری در این منطقه در راستای اشتغال جوانان در زمینه کسب و کارهای کوچک و صنایع بومی (سرمایه گذاری دولت در این زمینه) باعث بهبود در شرایط فعلی می‌شود.

۵- یکی از مهم‌ترین پیشنهادات ترمیم فضای شهری از جمله آسفالت، ایجاد فضای سبز، راهاندازی حمل و نقل عمومی که همه این ها می‌تواند در زمینه های اقتصادی به مردم کمک کند.

۶- سطح پایین و ضعیف خدمات درمانی در منطقه، وجود فشار زیاد اقتصادی بر مردم، بهبود این شرایط و تاسیس صنایع و کارخانه با توجه به اقتصاد معیشتی مردم منطقه و بکارگیری افراد بی‌سواد و نیروی کار جوان بیکار.

۷- عدم ساماندهی مرزی در شهرستان سراوان، فرصت‌های اقتصادی را به تهدید و ناامنی تبدیل کرده است، با ساماندهی پایانه‌های مرزی و گذرهای مرزی سراوان می‌توان از ظرفیت‌های مرزی در منطقه استفاده بهینه کرد اما متأسفانه این مهم عملیاتی نشده است، قاچاق کالا و سوخت، محصول شرایط نابسامان اقتصادی و نبود زیرساخت‌ها در این شهرستان است. بازارچه‌های مرزی با هدف کاهش قاچاق کالا و رونق اقتصادی در مناطق مرزی ایجاد شده‌اند، اما عملکرد این بازارچه‌ها نشان‌دهنده ناتوانی آنها در رسیدن به این اهداف است. نبود منابع پایدار درآمدی نهایتاً باعث افزایش گرایش مردم به قاچاق کالا و سوخت خواهد شد.

۸- ضعف در مدیریت، شناسایی ظرفیت‌های موجود در منطقه و ایجاد بستر مناسب برای سرمایه‌گذاری در بخش های تولید، صنعت، کشاورزی، معدن و بازارچه‌های مرزی و نظارت بر مدیریت و عملکرد کارگزاران چه دولتی و غیردولتی، بکارگیری نیروهای بومی در سطح بالای مدیریتی و برگزاری همه پرسی عمومی در امور مهم منطقه‌ای.

۹- ایجاد اشتغال و ایجاد فرصت‌های شغلی خطرهای جانبی بی‌کاری را از بین می‌برد و ناامنی را کاهش و اقتصاد را بهبود می‌بخشد (کارخانه سیمان).

۱۰- زیرساخت‌های اقتصادی همچون بازارچه مرزی تقویت و کارت تجارت مرزی برای مردم و جوانان بیکار مد نظر قرار گرفته شود.

۱۱- تسهیل جابه‌جایی ساکنین مناطق مرزی با توجه به قرابت‌های فامیلی که ساکنان مرزی با کشورهای همسایه دارند.

۱۲- ایجاد کارخانه سیمان و کارخانجات بسته بندی خرما.

۱۳- پیشنهاد می‌شود بازارچه‌های مرزی ساماندهی و با کنترل و دریافت حق گمرک و مالیات مشخص و اجازه کلیه سرمایه‌داران برای واردات و صادرات کالاها زمینه رونق کسب و کار فراهم شود.

۱۴- ایجاد فضای آموزشی مناسب- جذب نیروهای متخصص برای آموزش از سطح ابتدایی تا عالی در زمینه بازاریابی و تولیدات و فرآوردهای محصولات کشاورزی.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی:

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Abdi, E. Taghdisi, A. Tavakoli, J. (2020). Evaluating the effect of government microcredit on the economic dimensions of entrepreneurship and sustainable rural employment in Javanrood city, Kermanshah province. *Journal of Regional Planning*, (), 0-0. 5 [In Persian].
2. Abu Noori, A. Erfani, A. Maddah, M. Safakhah, A. (2014). The necessity of economic foresight in the implementation of land development, the collection of articles of the first conference on modern approaches to land development in Iran, Shahrivar 2013, pp. 182-213. [In Persian].

3. Ataei, S. (2016). Planning and preparation of Iran's border areas, case study: five-year development plans, University of Sistan and Baluchistan, November 2015. [In Persian].
4. Ataei, S. (2016). Planning and preparation of Iran's border areas, case study: five-year development plans, University of Sistan and Baluchistan, November 2015. [In Persian].
5. Azimi, H. Guderzi, M. (2016). The role and impact of the globalization of border cities in the security and development of border areas, pp. 87-108. [In Persian].
6. Eshghi Chaharborj, A. Nazmfar, H. Alavi, S. (2019). Assessing the sustainable development of Iran's provinces based on environmental planning. *Journal of Regional Planning*, 9 (33), 29-42. [In Persian].
7. Ezzati, N. Heydaripour, A. Iqbali, N. (2018). The role and position of border areas in the research system of new approaches in planning, *Scientific Journal of Human Geography*, No. 4, pages 180-196. [In Persian].
8. Faraji Rad, A. Shukri, S. (2014). Urban security, border cities, security and development; A case study of the border city of Mehran in Ilam province, Khwarazmi University, Tehran, February 2019. [In Persian].
9. Gaffney, N. Karst, R. Clampit, J. (2016). Emerging market MNE cross-border acquisition equity participation: The role of economic and knowledge distance, *International Business Review*, Elsevier, vol. 25(1), 267-275.
10. Haghigi, A. Abedin Abuli, M. (2016). The role of border security in sustainable development with the approach of security indigenization, *International Conference on Political Science Law and Islamic Education*, Tehran, Koshagostar Conference Center. [In Persian].
11. Lotfi, H. Karami, A. Pezeshki, M. (2017). Territorial planning and resilience economy: presenting a strategic model for strengthening economic activities, the scientific-research quarterly of geography in regional planning, 8th year, number 3, pp. 159-157. [In Persian].
12. Mokhtari Hashi, H. Mehdi, M. Bagheri, M. (2015). Developing strategies for the improvement of border areas; A case study of the country's eastern borders, *Geographical Research Quarterly*, year 2019, number three, autumn 2015. [In Persian].
13. Moradinia, A. Salasmani, S. (2015). The principles of non-active defense in urban planning, the first national conference on architecture and urban planning (ideas and methods), Islamic Azad University of Malair. [In Persian].
14. Mousavi, M.N. Manochehri Miandoab, A. Adibnia, Z. (2014). The role of border and ethnicity in urban performance (case study: Azerbaijan region), *Political Quarterly*, 10th year, 1st issue, pp. 190-220. [In Persian].
15. Mousavi, M.N. Soltani, N. Hosseini, H. (2014). Analysis of the economic-social effects of border bazaars on the spatial arrangement of border areas, a case example: Siranband Baneh bazaar, the second scientific research conference of new horizons in the sciences of geography and planning, architecture and urban planning. [In Persian].
16. Nosrati Nahok, m. Hamzeh, M. (2018). Solutions and challenges of entrepreneurship in the direction of economic development of border areas, a case study of Saravan city, 12 Ardebil. [In Persian].
17. Parnian, H. Ziyari, K. Mireei, M. Modiri, M. (2016). The development strategy of border areas with the land improvement approach (Study area: Urmia-Salmas), *Scientific-Research Quarterly of Geographical Information*, Volume 26, Number 104. [In Persian].
18. Sarvar, R. Mohammadi Hamidi, S. Visian, M. (2014). Investigating development indicators in border areas in the direction of sustainable security, case study: border cities of West Azarbaijan Province, *Police Geography Research Journal*, second year, seventh issue, Fall 2019, pp. 25-52. [In Persian].
19. T.H. Edwards. (2015). Loughborough University, and Jan Van Hove, KU Leuven, *Distance and Border Effects in Economics*, 16(9), 351-364.
20. Tamura, Y. (2010). Migrant Smuggling. *Journal of Public Economics* 94.
21. Wilson, C. (2015). The U.S.-Mexico Border Economy in Transition, *Woodrow Wilson International Center for Scholars*, 19(3) 96-3.
22. Yazdan Panah, K. Almasi, b. Mohammadi Kazemabadi, L. (2016). Presenting the land development model of coastal areas of Makran Sea with the approach of sustainable regional development and security (case study of Chabahar and Iranshahr cities), *urban planning geography researches*, volume 5, number 4, pp. 539-564. [In Persian].

23. Zarghani, S. Amini, M. Ramezani, M. (2016). Analysis of security principles and considerations in urban transportation infrastructure in Iranian metropolises, Geographical Research Quarterly, 32nd year, 3rd issue, Fall 2016. [In Persian].

